

แนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคกลาง Guidelines for Effective Educational Management for Early Childhood Education: A Case of Child Development Center in the Affiliation of the Administrative Organization Located in the Central Region of Thailand

ชุลีรัตน์ เจริญพร¹

วันรับ: 22 กุมภาพันธ์ 2566 วันแก้ไข: 10 มีนาคม 2566 ยอมรับ: 27 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษา 2. เพื่อค้นหาเงื่อนไขสนับสนุน และกระบวนการสร้างประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์ ฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นกรอบการวิจัยพื้นที่วิจัย คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สังกัดองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ภาคกลางที่ได้รับรางวัลจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น การปฏิบัติงานดีเด่นด้านการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2564 จำนวน 3 ศูนย์ กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน/ ศูนย์จำแนกตามกลุ่มต่างๆ ประกอบด้วย กลุ่มครูผู้ดูแลเด็กเล็ก คณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่พนักงานขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาดูแลเด็กเล็กกรณีศึกษาทั้ง 3 ศูนย์ ฯ มีการดำเนินการ

¹ วิทยาลัยพัฒนามานานคร, มหาวิทยาลัยนวมินทราชูราช

ตามแผนนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัดเป็นไปตามมาตรฐานการกำกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมีระดับความพึงพอใจที่ดีของผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเงื่อนไขสำคัญในการสร้างประสิทธิผลการจัดการศึกษาของศูนย์ฯ คือ ครูผู้สอน นโยบายสนับสนุนขององค์กรสังกัด การสร้างความร่วมมือในการร่วมดูแลพัฒนาศูนย์ฯ กับชุมชนและภาคีเครือข่ายทางสังคม แต่มีอุปสรรคการดำเนินการ คือ บุคลากรครูไม่เพียงพอ และการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน ข้อเสนอแนะ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดแนวทางการบริหารงบประมาณ เพิ่มงบประมาณการพัฒนาศูนย์ฯ ด้านอื่น ๆ และเพิ่มการพัฒนาความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาปฐมวัย

คำสำคัญ: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, การศึกษาปฐมวัย, มาตรฐานการกำกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

Abstract

This article aimed; 1. to study the current situation and guideline of effective Educational Management of early childhood education management in a case study of Child Development Center and 2. to identify supportive conditions and process of creating the effectiveness of the early childhood education management in the case study Child Development Center. This was qualitative research using the concept of early childhood development as the research framework. The research area focused on Child Development Centers affiliated with the local administrative organization in the central region, which had received an award from the Department of Local Administration for outstanding performance in education in the fiscal year 2021, three centers in total. Target groups were 13 key informants/each center, classified according to various groups, including teachers who cared for young children, center management committee, parents, officials and employees of related organizations. Data collection methods included surveys, in-depth interviews, content

analysis, and narrative description. The research findings indicated that the development and care of young children in the three case study centers was carried out according to the plans and policies of the local administrative organization according to the standards for supervision of early childhood education. There was a high level of satisfaction among parents and stakeholders. Key conditions for creating the effectiveness of the centers included teachers, supportive policies from the affiliated organization, and collaboration in caring for and developing the centers with the community and social network partners. However, challenges included insufficient teaching staff and budget allocation for support. Recommendations were that the local administrative organization should establish budget management guidelines, increase development budget allocations for the centers, and enhance collaboration from various sectors in management of early childhood education.

Key words: Childcare center, Childhood development, National Standard for Early Childhood Care

1. บทนำ

การจัดการดูแลเด็กเล็ก โดยการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญสำหรับรากฐานการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญโดยกำหนดในยุทธศาสตร์ชาติ ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการปฏิรูปประเทศ และนโยบายรัฐบาล โดยเป้าหมายและแนวทางสู่การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากการสำรวจจำนวนเด็กปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี พ.ศ.2562 ระบุว่า เด็กปฐมวัย 0-6 ปี ทั่วประเทศ มีประมาณ 4.3 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) เมื่อจำแนกข้อมูลนักเรียนจำแนกตามอายุของกระทรวงมหาดไทย พบว่า อัตราการเข้าเรียนของเด็กอายุ 2 ปี อยู่ที่ประมาณร้อยละ 39.3 ของประชากรวัยดังกล่าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการบริหารจัดการที่ดีเป็นไป

ตามมาตรฐาน จึงเป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเมื่อศึกษาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเทศไทย มี 20,123 แห่ง (https://catalog.moe.go.th/dataset/dataset-15_24) ส่วนใหญ่อยู่ในการดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นแนวทางการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล มีการขยายบริการการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา โดยรัฐสนับสนุนแบบให้เปล่าสำหรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามตำบลต่าง ๆ ขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นดำเนินการมานานกว่า 20 ปี (นับแต่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544) มีผลการดำเนินการที่ขยายออกไปเป็นวงกว้าง และมีประสิทธิผลในหลากหลายที่ ซึ่งการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในระดับปฐมวัย หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเกี่ยวพันกันหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องเหมาะสม การสนับสนุนการจัดการศึกษาจากหลายภาคส่วนที่จัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ความร่วมมือของชุมชน ผู้ปกครอง ดังนั้นการที่ท้องถิ่นช่วยพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชนบทให้มีคุณภาพจะสามารถช่วยพัฒนาความพร้อมด้านการศึกษาของเด็กปฐมวัย กระจายโอกาสการเตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย เติบโตตามศักยภาพ ตลอดจนแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันการศึกษาสภาพการณ์การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพนี้ จะเป็นผลการศึกษาที่สำคัญที่อาจจะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา และขยายผลทิศทางสำคัญให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อื่น ๆ

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจค้นหาแนวทางในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย แนวคิดพื้นฐาน การจัดการศึกษา การสนับสนุนในระดับนโยบาย และการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งดำเนินการภายใต้สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสามารถค้นหาแนวทางสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยข้อเสนอการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ อันร่วมเป็นส่วนสำคัญของการสร้างประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์และการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษา
- 2) เพื่อค้นหาเงื่อนไขสนับสนุน และกระบวนการสร้างประสิทธิผลของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์ ฯ กรณีศึกษา

3. ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1) ความหมายและแนวคิดของประสิทธิผล

ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นตัวบ่งชี้หรือตัวการที่จะเป็นเครื่องมือตัดสินในขั้นสุดท้าย ว่าการบริหารและองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด ส่วนใหญ่จะมุ่งที่ผลสำเร็จของงานหรือการทำงานให้บรรลุ เป้าหมาย ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การ หรือประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถือว่าศูนย์ ฯ เป็นองค์การองค์การหนึ่ง ดังนั้น ในที่นี้จึงกล่าวถึง “ประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ในความหมายเดียวกับประสิทธิผลขององค์การ

พิทยา บวรวัฒนา (2552) ให้ความหมายขององค์การที่มีประสิทธิผล หมายถึง องค์การที่ดำเนินการ บรรลุเป้าหมาย (Goals) ที่ตั้งใจไว้ ประสิทธิผลจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์การในการกระทำ สิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ องค์การที่มีประสิทธิผลสูงจึงเป็นองค์การที่ประสบความสำเร็จ ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ เช่นเดียวกับงานของสันติ บุญภิรมย์ (2552) และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2564) ที่ประสิทธิผลองค์กร หมายถึง เป้าหมายขององค์การได้บรรลุผล สำเร็จการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ทั้งทางฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติงานให้บังเกิดผลงานตามที่ได้กำหนดไว้

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง ความสำเร็จของศูนย์ ฯ ที่สามารถร่วมกันทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ ทั้งนี้ เกิดจากความสามารถของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในศูนย์ ฯ สามารถใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารงาน ปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายของศูนย์ ฯ ที่ตั้งใจไว้

2) แนวทางในการประเมินประสิทธิผลของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดการประเมินผลการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

2.1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เป็นสถานที่สำหรับการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน เพิ่มโอกาสให้เด็กได้รับความพร้อมมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย และลักษณะนิสัย ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร พัฒนาตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ไม่มีผู้เลี้ยงดูในช่วงกลางวัน

2.2) ผลการพัฒนาเด็กตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นลำดับขั้น ซึ่งเด็กประสบผลสำเร็จ มีพัฒนาการ มีวุฒิภาวะ กล่าวคือ เมื่อเด็กนำพลังภายนอกที่ได้มาจากสิ่งแวดล้อมมาเชื่อมโยงพลังภายใน คือ วุฒิภาวะ จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการ

3) การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ ฯ ที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาปฐมวัย 3 ด้าน คือ

3.1) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน

3.2) ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ

3.3) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับภาคให้มีมาตรฐาน และมีคุณภาพ

4) รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม

4.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ มีนายกเทศมนตรี / นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่นายกเทศมนตรี / นายก

องค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายเป็นประธาน ยกเว้นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดที่รับถ่ายโอนจากกรมการศาสนา ให้เจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นประธาน

4.3) การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคลเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยและมาตรฐานทั่วไป หรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

4.4) ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินผู้ดูแลเด็กผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาดในด้านความรู้ความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนด และเสนอผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบการพิจารณาคัดเลือกต่อไป

5) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.1) นโยบายและแผนการจัดการศึกษา โดยนโยบายและแผนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และเข้าใจในการบริหารและจัดการคุณภาพที่มีการแสดงเป้าหมาย ทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ทิศทางที่ต้องการ

5.2) การส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร ที่มีความสามารถในการที่จะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เน้นการบูรณาการให้ทุกภาคส่วนร่วมจัดการศึกษาที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน มีการคัดเลือกบุคลากรอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองเสมอ ส่งเสริมด้านข้อมูลสารสนเทศ ประชาสัมพันธ์ กำกับติดตาม และประเมินคุณภาพหลักสูตร (สุรีพร จิตต์เอื้อ, 2558; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, น.111)

5.3) ปัจจัยส่วนตนของผู้บริหารสถานศึกษา (ธีรพันธ์ คงนาวัน, 2543, น.72; ภิรมย์ โชติแสง, 2543) ได้แก่ 1) ด้านแรงจูงใจ คือ เห็นความสำคัญของงาน การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น 2) ด้านความสามารถคือ ทางสติปัญญา ความฉลาด

ในการบริหารความคล่องตัว 3) ด้านทักษะ คือ ความคล่องแคล่วรวดเร็ว แม่นยำในการปฏิบัติงาน 4) ความถนัด คือ แนวโน้มการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว แม่นยำหากได้รับการเรียนรู้หรือฝึกฝนเพิ่มเติม 5) ทักษะ คือ ความรู้ลึกของผู้บริหารสถานศึกษาต่อโรงเรียนและบุคคลในโรงเรียน

5.4) เงื่อนไขที่เกี่ยวกับบุคคลในโรงเรียน (ธีรพันธ์ คงนาวัน, 2543, น.72; ปริญา พิมานแมน, 2544) ได้แก่ ภาวะผู้นำของบุคคลระดับหัวหน้าฝ่าย บทบาทข้อตกลงของสมาชิกหรือบุคลากรในโรงเรียน ความชัดเจนของการมอบหมายงาน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในโรงเรียน และการยอมรับซึ่งกันและกันของบุคลากรในโรงเรียน

5.5) เงื่อนไขเกี่ยวกับโรงเรียน (ธีรพันธ์ คงนาวัน, 2543, น.72; ไพบุญย์ โทธิไพร, 2544) ได้แก่ โครงสร้างของโรงเรียนที่มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ วัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์ การมีแผนระยะยาว เทคโนโลยี ความรู้ด้านวิทยาการ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่เกี่ยวข้อง

5.6) เงื่อนไขที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกในโรงเรียน (ธีรพันธ์ คงนาวัน, 2543, น.72) เช่น สภาพเศรษฐกิจ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สภาพสังคม ความหนาแน่นของประชากร ระดับการแพร่ระบาดของยาเสพติด รูปแบบการใช้ชีวิตของคนในชุมชน สภาพการเมืองการปกครอง นโยบายของรัฐ วิสัยทัศน์และบทบาทนักรการเมืองท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษา

5.7) เทคโนโลยี (ธีรพันธ์ คงนาวัน, 2543, น.72) ได้แก่ สภาพการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารคมนาคม การดำรงชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่

5.8) การศึกษา (ธีรพันธ์ คงนาวัน, 2543, น.72) ได้แก่ โอกาสที่จะได้รับการศึกษาของคนในท้องถิ่น ระดับความสนใจต่อการศึกษาของคนในท้องถิ่น ความสนใจในการศึกษาของผู้ปกครอง

6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมพัฒนาการโดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปฐมวัย

แนวคิดและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปฐมวัยซึ่งมุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดู สร้างเสริม ประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ปฐม นวลคำ (2560) พบ 3 กลวิธี คือ 1) การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรและแผนการสอนชุดกิจกรรม

ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นระยะเวลา 6 เดือน ติดต่อกัน 2) การมีกระบวนการเฝ้าระวังและคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยครูพี่เลี้ยงเด็ก และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปีละ 2 ครั้ง และ 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและสังคม และการส่งต่อเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าไปรับการส่งเสริม และกระตุ้นพัฒนาการในสถานบริการสาธารณสุข เช่นเดียวกับงานศึกษาของศิริวรรณ หลาเทียน และพฤษติพล พฤษติภูล (2560) ที่เสนอว่า การจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนยึดหลักการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน กำหนดภาระงานในการปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผ่านข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการประเมินพัฒนาการของเด็กให้มีคุณลักษณะตามวัยของเด็กนักเรียน การได้รับการร่วมมือจากผู้ปกครอง และศูนย์บริการสาธารณสุข คณะผู้บริหารชุมชน

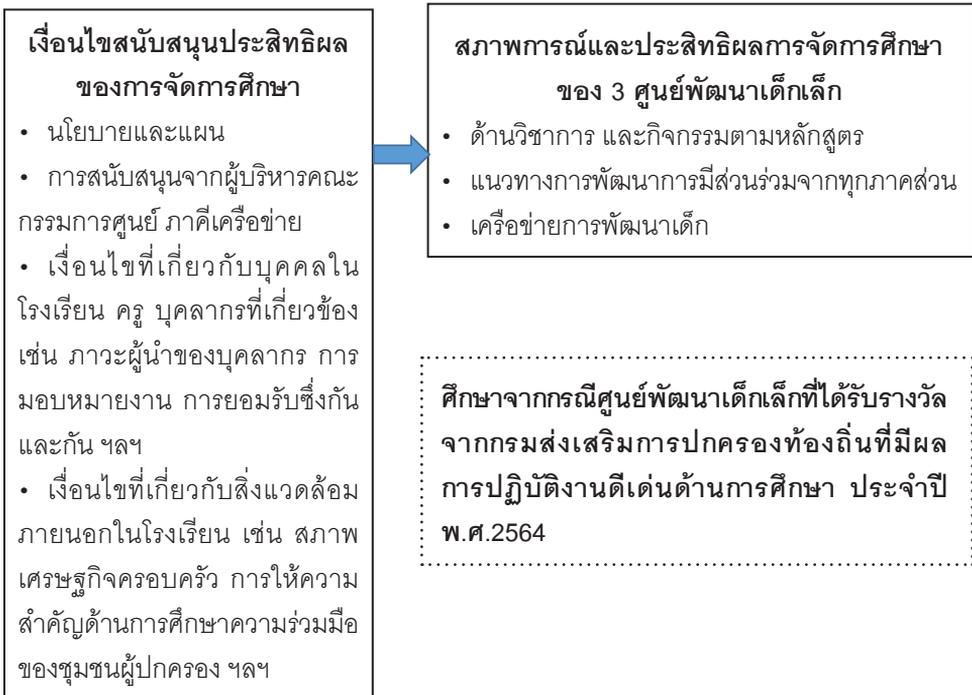
การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการเรียนการสอนปฐมวัย

การมีส่วนร่วมสำหรับผู้ปกครอง และชุมชนเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการสร้างประสิทธิผล ของการจัดการเรียนการสอน โดย ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก (2560) พบว่า การสร้างรูปแบบ 6 ขั้นตอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ 1) การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชน 2) การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานร่วมกัน 3) การระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน 4) การวางแผนการดำเนินงาน 5) การดำเนินงานตามแผนงาน และ 6) สรุปประเมินผลรูปแบบ ผลจากกระบวนการของการสร้างการมีส่วนร่วมของศูนย์ฯ จะส่งผลให้ครอบครัวเห็นความสำคัญ และเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Gold (2002) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษาที่พัฒนาขึ้น เมื่อผู้ปกครองได้เข้ามาร่วมกิจกรรมทางสังคมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครองตระหนักถึงการเข้ามามีหุ้นส่วน และมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การศึกษาของบุตรหลาน ซึ่งนำมาสู่ประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

เงื่อนไขสนับสนุนประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก (2560) พบว่า เงื่อนไขและปัจจัยสนับสนุนประสิทธิผล การจัดการเรียน การสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ภาวะผู้นำของกลุ่มแกนนำ วิสัยทัศน์ ของชุมชน ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน ในขณะที่ปัญหาอุปสรรคสำคัญ ของประสิทธิผล การจัดการเรียนการสอนของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศิริวรรณ หลาเทียน และพฤษกมล พฤษกมล (2560) พบว่า เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจของการ จัดการศึกษาในระดับปฐมวัยของผู้ปกครอง การขาดงบประมาณในการจัดตั้ง การพัฒนา ของศูนย์ฯ บุคลากรดูแลเด็กที่ได้รับการคัดเลือกขาดประสิทธิภาพ ความปลอดภัยของ อาคารสถานที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำเป็นกรอบ แนวคิด ดังนี้

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

1) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารการเนินการของศูนย์ ฯ 2. การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ในข้อมูลหลักที่กำหนดไว้ในแต่ละศูนย์ ฯ และ 3. การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มชาวชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) สถานที่ทำวิจัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สังกัดองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ภาคกลางที่ได้รับรางวัลจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นด้านการศึกษา ประจำปี พ.ศ.2564 จำนวน 3 ศูนย์ประกอบด้วย 1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี 2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และ 3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

3) กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล จำนวน 13 คน / ศูนย์ รวมทั้งหมด 39 คน จำแนกตามกลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มครูผู้ดูแลเด็กเล็ก (จำนวน 2 คน/ศูนย์) คณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์ (จำนวน 2 คน/ศูนย์) ผู้ปกครอง (จำนวน 7 คน /ศูนย์) เจ้าหน้าที่พนักงานขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (จำนวน 2 คน/ศูนย์)

4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยกำหนดประเด็นคำถามในรูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย 1. สภาพการณ์ดำเนินงานของศูนย์ ฯ และประเด็นที่เอื้อต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาปฐมวัย 2. ประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3. แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปประเด็นนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การอธิบายข้อมูลใช้วิธีการเชิงพรรณนา เป็นการอธิบายตีความ และสร้างความเข้าใจต่อข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ค้นพบ

4. ผลการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษา 3 กรณี

กรณีศึกษาที่ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงแขวน สังกัด อบต.เกาะหวาย อ.ปากพลี จ.นครนายก ที่ได้ยกฐานะจากสภาตำบลขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 โดยมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งเดียว คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงแขวน ภายใต้การดูแลของกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่มีบุคลากรสายบริหาร แต่มีรองปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวายรักษาราชการแทนผู้อำนวยการกองการศึกษา โดยศูนย์ ฯ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ช่วงอายุ คือ 2-4 ปี มีเด็กจำนวน 25 คน โดยมีครู 1 คน และผู้เลี้ยงดูเด็ก 1 คน ศูนย์ ฯ เป็นอาคารชั้นเดียว แบ่งห้องสำหรับการเรียนการสอน 2 ห้อง พื้นที่สำหรับทานอาหาร แต่ยังคงจำกัดด้วยพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมกลางแจ้งศูนย์ ฯ ตั้งอยู่ในชุมชน และตั้งอยู่ในโรงเรียนบ้านดงแขวน เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งการเดินทางสัญจรสะดวก สถานที่ของโรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กได้ และผู้ปกครองไม่ต้องหาสถานที่ศึกษาแห่งใหม่ให้บุตรหลานจึงมีผู้ปกครองนำเด็กเข้ามาศึกษาเพิ่มทุกปี

กรณีศึกษาที่ 2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บางพลับ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง เป็นศูนย์เด็กเล็กที่ยุบรวมจากศูนย์เด็กเล็กวัดเกาะ วัดข่อย วัดท่าอิฐ และวัดบุญเกิด ในช่วงปี พ.ศ. 2549 โดยโอนครูที่รับผิดชอบเดิมมาสังกัดที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยศูนย์ ฯ เปิดรับเด็กเล็กตั้งแต่ 3-6 ปี ปัจจุบันมีเด็กเล็กที่ศูนย์ ฯ ดูแล 83 คน มีเด็กอายุ 2 ปี - ก่อน 3 ปี จำนวน 30 คน (ชาย 20 คน หญิง 10 คน) เด็กอายุ 3 ปี - ก่อน 4 ปี จำนวน 29 คน (ชาย 12 คน หญิง 17 คน) เด็กอายุ 4 ปี - ก่อน 5 ปี จำนวน 17 คน (ชาย 7 คน หญิง 10 คน) เด็กอายุ 5 ปี - ก่อนเข้า ป.1 จำนวน 7 คน (ชาย 5 คน หญิง 2 คน) โดยมีครู 2 คน และ ผู้ดูแลเด็กเล็ก 6 คน

ศูนย์ ฯ เป็นอาคารชั้นเดียวตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลับ อยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองแบ่งเป็นห้องสำหรับการเรียนการสอน ระดับชั้นเตรียมอนุบาล 3 ขวบ อนุบาล 4 ขวบ กิจกรรมของศูนย์ ฯ จึงมีการดำเนินการร่วมกับ อบต. เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติร่วมกัน การทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น ทั้งนี้แม้ศูนย์ ฯ จะอยู่ในพื้นที่เมือง แต่องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนจัดให้มีรถรับ

ส่งนักเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อเอื้อให้กับผู้ปกครองที่ไม่สามารถรับส่งนักเรียนได้ตามเวลา โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการลงทะเบียนจะเปิดรับในทุกช่วงต้นปีการศึกษา

กรณีศึกษาที่ 3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเขาพระยาพายเรือ ตั้งอยู่บ้านเขาพระยาพายเรือ หมู่ที่ 5 ตำบล ลานสัก อำเภอ ลานสัก จังหวัดอุทัยธานี สังกัดกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลลานสัก ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลลานสัก ได้ยกฐานะตนเองจากสภาตำบลลานสัก เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2539 ตาม ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 113 ตอนที่ 9 ลงวันที่ 30 มกราคม 2539 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยศูนย์ ฯ จัดการศึกษาให้กับเด็ก อายุระหว่าง 2 - 4 ปี จำนวน 40 คน มีระดับเตรียมอนุบาลอายุ 2 ปี – อนุบาล 1 จำนวน 23 คน (ชาย 7 คน หญิง 16 คน) อายุ 3-4 ปี จำนวน 17 คน (ชาย 9 คน หญิง 8 คนโดยมีครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็ก จำนวนทั้งหมด 8 คน โดยมีหัวหน้าสถานศึกษา 1 คน ครู 2 คน ผู้ดูแลเด็ก/พี่เลี้ยงเด็ก 4 คน และบุคลากรอื่น ๆ 2 คน

ศูนย์ ฯ เป็นอาคารชั้นเดียว แบ่งเป็นห้อง 3 ห้องสำหรับการจัดการเรียนการสอนในระดับอนุบาล 2-3 ขวบ และอนุบาล 4 ขวบ พื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเขาพระยาพายเรือ มีการทำรั้วล้อมรอบที่แข็งแรงป้องกันอันตรายเด็กออกจากบริเวณศูนย์ ฯ มีอาคารชั้นเรียน และอาคารอาหาร กลางวัน พื้นที่กิจกรรมนอกห้อง เรียนกว้างขวาง ปลอดภัย เด็กได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากครูผู้ดูแลเด็กภูมิทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 กรณีศึกษา เป็นสถานที่ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนที่ดำเนินการ มาอย่างยาวนานดำเนินการตามแผน นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัด โดยกำกับหลักวิชาการเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีทิศทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลของศูนย์ ฯ ทั้ง 3 เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการกำกับการจัดการเรียนการสอนตามกรอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 โดยกิจกรรมการเรียน การสอน การพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน ในขณะที่ด้านศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กเป็นส่วนสำคัญหลักของการจัดการศึกษาปฐมวัย การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์เด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กทั้ง 3 ศูนย์ได้รับการยอมรับ ได้รับความพึงพอใจจากผู้ปกครอง

และชุมชน รวมทั้งผลประเมินการดำเนินการของศูนย์ ฯ ในแง่ของคุณภาพของเด็กปฐมวัยมีในเชิงบวก

ด้านการบริหารจัดการศูนย์ ฯ ทั้ง 3 มีความแตกต่างขององค์ประกอบสนับสนุน เช่น สัดส่วนครูต่อจำนวนเด็กในแต่ละศูนย์ ฯ ซึ่งความไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็กตามสัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากการมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยแล้ว ด้านภาระงานในฐานะการดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เทียบเท่ากับสถานศึกษาอื่น ๆ การมีนโยบายสนับสนุน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้เพิ่มภาระการทำงานของครูผู้ดูแลทั้งสิ้น และมีผลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยซึ่งเป็นภาระงานหลักของ ครูผู้ดูแลเด็ก ในขณะที่เดียวกันความแตกต่างของการให้การสนับสนุนงบประมาณขององค์กรสังกัด นโยบายการพัฒนาศูนย์ ฯ เป็นไปตามงบประมาณของ อบต. ที่มีขนาดแตกต่างกัน และการที่มีนโยบาย ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ ฯ ในฐานะสถานศึกษา ผลเหล่านั้นจะสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์ ฯ ได้เป็นอย่างดี บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าผลการศึกษาในบางศูนย์ ฯ ที่ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาอย่างชัดเจนก็อาจไม่สามารถสนับสนุนการพัฒนาศูนย์ ฯ หรือการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ประสิทธิผลสูงสุด

ในด้านการสนับสนุนจากชุมชน และทุกภาคส่วน ทั้ง 3 ศูนย์ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมการสนับสนุนจากชุมชนและทุกภาคส่วน เช่น การให้ผู้ปกครอง หรือเครือข่ายสังคมอื่น ๆ สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก การให้พื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หรือการให้ปราชญ์ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์ ฯ เช่น การร่วมกิจกรรมตามประเพณีชุมชน เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ ปีใหม่ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สาธารณะ การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือกิจกรรมการป้องกันดูแลสุขภาพ ฯลฯ ทำให้พื้นที่ หรือชุมชนให้ความสำคัญด้านการศึกษา

การดำเนินการของศูนย์ ฯ แต่ละศูนย์ ฯ มีการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์ ฯ ที่มีสัดส่วน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ ซึ่งเป็นหน่วยงาน อบต. คณะกรรมการที่ประกอบด้วย ครูผู้ดูแล ผู้นำ ชุมชน และตัวแทนผู้ปกครอง ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการศูนย์ ฯ จะร่วมกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบททางชุมชน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังไม่พบบทบาทของคณะกรรมการศูนย์ ฯ ที่ชัดเจนกว้างขวาง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่รับรู้การมีบทบาทของคณะกรรมการ ฯ และหรือการบริหารจัดการศูนย์ ฯ แบบบทบาทกำกับ ติดตาม เสนอแนะให้ความเห็นเพื่อการดำเนินการ

พัฒนาของคณะกรรมการ ฯ ยังไม่ชัดเจน

เช่นเดียวกับการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย จากเครือข่ายทางสังคม เครือข่ายผู้ประกอบการ มีกระบวนการสำคัญจากคณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้ดูแลเด็กในแต่ละศูนย์ ฯ เป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเข้าใจ และพัฒนาการมีส่วนร่วมในการร่วมจัดการศึกษาของศูนย์ ฯ เช่น การสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์แนวทางสนับสนุนการดำเนินการ การจัดประชุมร่วม ฯลฯ และจะเห็นได้ว่าในแต่ละศูนย์ ฯ เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย จะมีเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่เข้าร่วมสนับสนุนในกิจกรรมเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อค้นหาเงื่อนไขสนับสนุน และกระบวนการสร้างประสิทธิผลของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์ ฯ กรณีศึกษา สำหรับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษา ทั้ง 3 ศูนย์ ฯ ได้ดำเนินการภายใต้นโยบายการทำงานเพื่อพัฒนาด้านการศึกษาในระดับปฐมวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบให้มีความพร้อมในการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จากการศึกษาพบว่าเงื่อนไขสำคัญ และกระบวนการสนับสนุนการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 3 ศูนย์ ประกอบด้วย

1) นโยบายและแผนสนับสนุน นั่นคือ การที่องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีทิศทางการพัฒนาศูนย์ ฯ ที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้ดูแลที่สำคัญ ประกอบด้วย

- การสนับสนุนงบประมาณกับพื้นที่กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่เพื่อกิจกรรมกลางแจ้ง พื้นที่ปลอดภัยสำหรับการเรียนการสอน

- การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เช่น สนับสนุนงบประมาณโครงการต่าง ๆ การให้การสนับสนุนนวัตกรรมการเรียนรู้

- การมีงบประมาณโครงการพัฒนาศูนย์ ฯ ที่ต่อเนื่อง

2) การสนับสนุนจากผู้บริหาร คณะกรรมการศูนย์ภาคีเครือข่าย การมีผู้บริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้ศูนย์ ฯ มีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน การเข้าใจสภาพปัญหา และสนับสนุนแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างเท่าทัน รวมทั้งการมีบุคลากรสนับสนุน การจัดทำเอกสารของศูนย์ ฯ เพื่อสนับสนุนภาระงานของครูผู้ดูแลเด็ก ทำให้การเรียน การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) เจ็อนไซที่เกี่ยวกับบุคคลทั้งจากในโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ภาวะผู้นำของบุคลากร การมอบหมายงาน การยอมรับซึ่งกันและกัน ฯลฯ ของครูผู้ดูแลศูนย์ ฯ เป็นกลไกหลักสำคัญที่ทำให้ศูนย์ ฯ มีการจัดการศึกษาปฐมวัย ที่มีประสิทธิผล

- ด้านสัดส่วนระหว่างครูผู้ดูแลกับเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมทำให้การจัด กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามการคัดเลือกที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การมีภาระงานด้านเอกสารควบคู่ไปกับการ จัดการเรียนการสอน ซึ่งสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็กมีปัญหาเกี่ยวกับการดูแลเด็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีบุคลากรสนับสนุนด้านเอกสาร เพิ่มประสิทธิผลการดูแล เด็กของครูผู้สอน

- ศักยภาพการดูแลของครูเป็นเจ็อนไซที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญสุด กับการไว้วางใจให้ดูแลบุตรหลาน และเป็นประสิทธิภาพของการดำเนินการของศูนย์ ฯ ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการดำเนินการของทั้ง 3 ศูนย์ ฯ เห็นพ้องต้องกันว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัย ของศูนย์ ฯ เกิดขึ้นจากครูผู้สอนเป็นสำคัญ ผู้ปกครองจึงให้ความไว้วางใจ และเชื่อมั่นในความสามารถของครู การดูแลเอาใจใส่ของ ครูผู้สอน บุคลากรในโรงเรียน ครูพี่เลี้ยงที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการเรียน รู้ของเด็ก มีการสื่อสาร รายงานผลต่าง ๆ ให้ทางผู้ปกครองทราบอยู่เป็นประจำ เช่น รายการอาหารกลางวันของเพจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. บางพลับ ที่ลงรายการ อาหารกลางวันผ่านเพจ การสื่อสารผ่านไลน์กลุ่มผู้ปกครองในกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ศูนย์ ฯ บ้านดงแขวน หรือการสื่อสารโดยตรงในช่วงเวลาของการรับส่งนักเรียนของ ศูนย์ ฯ บ้านเขาพระยาพายุเร็ว

4) เจ็อนไซที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกในโรงเรียน ได้แก่

- การให้ความสำคัญด้านการศึกษาความร่วมมือของชุมชน ผู้ปกครอง

ฯลฯ ทั้งในรูปแบบร่วมบริหารจัดการศูนย์ฯ ในบทบาทคณะกรรมการศูนย์ฯ หรือความร่วมมือต่าง ๆ ตามการร้องขอของครูผู้ดูแลนั้น จะเห็นได้ถึงความร่วมมือที่สำคัญของชุมชน ผู้ปกครอง สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปฐมวัย ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทั้งจากเครือข่าย ผู้ปกครอง ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามาสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์ฯ เป็นเงื่อนไข ประสิทธิผลหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ฯ

สรุปได้ว่า การที่ผู้บริหาร นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ครูผู้สอน บุคลากรอื่น ๆ และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เห็นความสำคัญร่วมกันของการจัดการศึกษาปฐมวัย ทำให้การดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษาดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ดี มีข้อเสนอแนะที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินการ เช่น ความไม่เพียงพอของบุคลากร อัตรากำลัง การสร้างขวัญ และกำลังใจสำหรับครูที่อยู่ในอัตราจ้าง งบประมาณสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์ฯ ด้านอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนการเดินทางกิจกรรมการเรียนรู้ การสนับสนุนค่าเดินทางในกิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ นอกจากงบประมาณที่เป็นด้านอาหารกลางวัน นมโรงเรียน

5. บทสรุปและอภิปรายผล

การจัดการศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาการที่สอดคล้องเหมาะสม เกิดจากการสนับสนุนการจัดการศึกษาจากหลายภาคส่วนที่จัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย การที่ท้องถิ่นเห็นความสำคัญพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชนบทให้มีคุณภาพ ผู้บริหารที่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ ครู และบุคลากรอื่น ๆ ที่เอาใจใส่การสื่อสารกับผู้ปกครอง การจัดสภาพบรรยากาศการเรียนรู้ รวมถึงความร่วมมือของชุมชน ผู้ปกครองช่วยทำให้เกิดประสิทธิผลในการศึกษาของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Gold (2002) ที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษา ตระหนักถึงการเข้ามามีหุ้นส่วน และมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การศึกษาของบุตรหลาน และเมื่อผู้ปกครองได้เข้ามาร่วมกิจกรรมทางสังคมทำให้เกิดผลดีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้

ในด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนได้เตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย เต็มตามศักยภาพโดยบูรณาการทั้งกิจกรรม การเรียนรู้ตามวัย และการเรียนรู้พัฒนา

ประสบการณ์เป็นทิศทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานของศิริวรรณ หลาเทียน และพฤษกมล พฤษกมล (2560) ที่พบว่า มีการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนยึดหลักการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการร่วมกัน ระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

การพัฒนาดูแลเด็กเล็กกรณีศึกษาทั้ง 3 ศูนย์ ฯ มีการดำเนินการตามแผนนโยบายของ องค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัด เป็นไปตามมาตรฐานการกำกับการจัดการศึกษาปฐมวัย มีระดับ ความพึงพอใจที่ดีของผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามวัย และการพัฒนาประสบการณ์ร่วมกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และชุมชน ส่งผลต่อประสิทธิผลของการ ดำเนินการของศูนย์ ฯ

ในขณะที่เงื่อนไขสำคัญที่สนับสนุนประสิทธิผลของการดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นเรื่องของครูผู้ดูแลเด็กเป็นสำคัญ โดยมีผู้บริหาร วิทยากรขององค์กรสังกัด และ การให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาขององค์กรสังกัด สนับสนุนงบประมาณ และนโยบายสนับสนุนเพื่อการพัฒนาศูนย์ ฯ อย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์ ฯ เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนิพนธ์พร วรมงคล (2550) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก คือ 1) ครูที่เลี้ยง เป็นแกนหลักสำคัญที่มีความรู้ในการดำเนินงาน มีแรงจูงใจในการทำงาน ในขณะที่การสนับสนุนด้านกระบวนการบริหารจัดการ (วางแผน การบริหารงานบุคคล ควบคุมกำกับ) การสนับสนุนทรัพยากร ด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์จากฝ่ายบริหารก็เป็นประเด็นสำคัญ เช่นเดียวกับงานของโสธดา จิตรฉาย (2555, น.89) ที่เสนอว่าการพัฒนาสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาศูนย์ ฯ และควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ โดยการอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตามการสอนครูผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง ตลอดจน การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะเอื้อต่อการพัฒนางาน พัฒนาเด็กให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล ขึ้นอยู่กับครูผู้ดูแลเด็กเป็นสำคัญ ในขณะที่นโยบายสนับสนุนของ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ให้ความสำคัญจัดสรรงบประมาณศูนย์ ฯ มีโครงการ

พัฒนาศูนย์ ฯ ที่ต่อเนื่อง มีบุคลากรสนับสนุน และเพียงพอ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัย รวมไปถึงมีความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคม ผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะนำไปสู่ประสิทธิผลของศูนย์ ฯ เพิ่มขึ้นอย่างไรก็ดี ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นของการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่ที่ไม่ประสบผล อันอาจได้ประเด็นปัญหาสำคัญเพื่อการหาแนวทาง หรือนโยบาย เพื่อการสนับสนุนการดำเนินการเพื่อประสิทธิผลเพิ่มขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์.(2556). *ทฤษฎีองค์การ มุมมองต่างกระบวนทัศน์*.
กรุงเทพฯ: ดี.เค.ปรี้นติ้งเวิลด์.
- ธีรพันธ์ คงนาวัง. (2543). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการ*,3(9), 72-74.
- นิพรพรรณ วรมงคล. (2550). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก
น่าน้อยู่วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารสาธารณสุข).*
นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปฐม นวลคำ .(2559). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารสุขภาพภาคประชาชน*, 12(1),
36-45.
- ปริญญา พิमानแมน. (2544). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา
เอกชน ในเขตการศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- พิทยา บวรพัฒนา.(2552). *ทฤษฎีองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพมหานคร: คักติโสภา
การพิมพ์.
- ไพบูลย์ โพธิ์ไพร. (2544). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.*
- ภิรมย์ โชติแสง. (2543). *ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ
เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก. (2559). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ
1 – 3 ปี โดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบ้านยาง
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*,
11(ฉบับพิเศษ),100-109.

- ศิริวรรณ หลาเทียน และพฤษกมล พฤษกมล. (2560). แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบึงบ้าน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบึงสามัคคีอำเภอ บึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <http://gs.nsr.u.ac.th/files/>
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สป. (ศทก.สป.). (ม.ป.ป.). จำนวนศูนย์การเรียนสถานเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นักเรียนและร้อยละของนักเรียนก่อนประถมศึกษาระบบ, สืบค้นจาก https://catalog.moe.go.th/dataset/dataset-15_24
- สุรีพร จิตต์เอื้อ. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). จำนวนเด็กปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี พ.ศ.2562. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/ludhV>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- โสธดา จิตรฉาย. (2555). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัทไทยร่วมเกล้า จำกัด.
- Gold, S.E. (2002, January). *Community organizing at a neighborhood high school: Surmises and dilemmas in building parent-educator partnerships and Collaboration*. Dissertation Abstract International, 60(7), 233-A.